tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 1 1 2002

Martin Melchers

Broeihopen voor Ringslangen in Groot-Amsterdam werken goed

Uitgekomen ringslang-eieren. Foto: Martin Melchers

Broei en Ringslangen

Ringslangen leggen onder natuurlijke omstandigheden hun eieren op plaatsen waar langdurig (twee à drie maanden) broei ontstaat. In Nederland zijn eieren gevonden in grote hopen bij elkaar gewaaid blad, in half verrotte stompen van omgezaagde bomen en onder slootafval. Door onze gewoonte de natuur te beheren en (te) netjes te houden, worden geschikte plekken voor eiafzet zeldzaam. Ringslangen zijn daardoor in Groot-Amsterdam cultuurvolgers geworden die het voorzien hebben op composthopen van volkstuinders.
Met deze feiten voorhanden zijn liefhebbers gaan experimenteren met speciaal aangelegde broeihopen voor de Ringslang. De samenstelling van de hoop kan bestaan uit ter plekke beschikbaar materiaal met daarin een groot aandeel goed composterende planten zoals Brandnetel en Harig Wilgenroosje. In de Weerribben ontdekte ik onlangs de mogelijkheden van rietblad als compostmateriaal. Dit werd op hopen gezet nadat het riet uitgekamd was. Hierin treedt sneller broei op dan in hopen riet met rietstengels. Op het Peneiland voor de kust van Diemen hebben we kunnen vaststellen dat ook riethopen met rietstengels, vooral als er een flink aandeel vuil materiaal inzit, na enige jaren tot broei komen en een goede eiafzetplek vormen. Voor een optimaal werkende broeihoop zijn echter andere maatregelen nodig. De ideale samenstelling is door Hein Koning gevonden, die veel over composteren te weten kwam op het composteerterrein van de Gemeente Amstelveen. De aan te raden samenstelling is:

- eenderde blad
- eenderde ruige paardenmest met stro
- eenderde haksel met wat grote takken

Broeihopen zijn succesvol

Met broeihopen van deze samenstelling zijn we in het gebied van de Amstelveense Poel in 1994 met een broeihoopproject gestart. De resultaten liegen er niet om. Honderden eieren werden er sindsdien geteld, zodat veel jonge slangen deze geïsoleerde populatie kwamen versterken.
Waar heeft het zin om broeihopen aan te leggen. We hadden vooral succes op plekken waar we grote vrouwtjes Ringslangen waarnamen. Dat was steevast in oeverzones. Het is in oeverzones mogelijk de broeihoop drijfnat op te leveren en bij uitdroging extra te bevochtigen. Broeihopen moeten flink vochtig blijven, om goed te broeien. De temperatuur moet minstens 25°C zijn. We controleren tegenwoordig standaard de temperatuur en maken de hopen weer nat als de temperatuur te laag is. En dat heeft resultaat, zoals te zien in tabel 1. Deze tabel geeft de resultaten weer van negen jaar onderzoek in Groot-Amsterdam naar eieren in aangelegde broeihopen.

Uit de resultaten blijkt dat een Ringslangpopulatie in positieve zin is te beïnvloeden door het aanleg-

Vanaf 1994 is Martin Melchers als coördinator van het Ringslang-onderzoek in Groot-Amsterdam samen met andere vrijwilligers bezig om Ringslangen een handje te helpen door het aanleggen van broeihopen. De slangen zetten hierin hun eieren af. De ervaringen hebben geleid tot het juiste recept voor een succesvolle broeihoop en tot meer kennis over de ecologie van de Ringslang.

gen door broeihopen. Ook kregen we meer inzicht in de populatiegrootte van de Ringslang op de diverse plekken.
Om alle slangen voldoende voedsel te verschaffen, is het ook nodig het leefgebied van de Ringslang zodanig te verbeteren, dat er voldoende prooidieren te vinden zijn. Bijvoorbeeld door het aanleggen van poelen creëer je leefgebied voor kikkers en salamanders, de belangrijkste prooidieren van de Ringslang. Op deze manier sla je twee vliegen in een klap.

Zorgelijke toekomst

De praktijk in Groot-Amsterdam toont een voortdurende reeks aanslagen op de leefgebieden van de Ringslang zonder dat er ook maar minimale compenserende maatregelen worden getroffen.
Hoewel we door gedegen onderzoek nu precies weten hoe het met de Ringslang en de Ringslanggebieden moet en een grote voorraad jonge Ringslangen hebben gecreëerd, ziet de toekomst er niet rooskleurig uit.
Verstedelijking, versnippering, ontsluiten van rustgebieden, de enorme aantallen katten, uitbreiding van infrastructuur, verbossing van Ringslanggebieden, biotoopverbetering voor predatoren, slecht beheer en het niet opvolgen van goede ecologische adviezen maken de toekomst van de Groot-Amsterdamse Ringslangpopulatie uiterst onzeker. Voorlopig geniet ik er nog van.

Laplacestraat 65hs
1098 HS Amsterdam
Tel. 020 665 0925

Aantal aangetroffen eieren in kunstmatige broeihopen voor Ringslangen van 1994-2002 in Groot-Amsterdam.

Plaats	Jaar	Aantal eieren	Uitgekomen	Niet uitgekomen
Amstelveense Poel	1994	25	25	0
	1995	60	33	27
	1996	194	61	133
	1997	612	488	124
	1998	164	157	7
	1999	792	703	89
	2000	656	601	55
	2001	502	455	47
Diemerzeedijk	2000	507	296	211
	2001	405	372	33
Diemenspoordriehoek	2000	200	100	100
	2001	623	486	137
Diemen/Watergraafsmeer	2001	45	45	0
Pen-eiland	2000	1552	1150	402
	2001	690	647	43
IJdoorn	2000	26	0	26
	2001	30	0	30
Totaal		7083	5619	1464

Het aanleggen van broeihopen voor Ringslangen in Groot-Amsterdam wordt gecoördineerd door Martin Melchers. Landelijk ligt de coördinatie bij de ravon.

● *Net uitgekomen jonge ringslangen. Foto: Martin Melchers*